

DEKEN EN KAPITTEL VAN ST. JAN TRADEN OP TEGEN WANDADEN AAN DE VUURSCHÉ

Het Kapittel van St. Jan bezat vanouds in het Eemland aan de Vuursche, de Hoge en de Lage Vuursche de heerlijkheid in een uitgestrekt gebied. Dit gebied besloeg grotendeels veenachtige heidegronden en de bewoners hielden zich daar sedert eeuwen her bezig met het delven van turf ten behoeve van genoemd collegium. De „Tegenwoordige Staat“¹⁾ maakt melding van een „geweldig geschil“ met het nabij gelegen dorp Baarn over dit recht, dat tenslotte ten nadele van Baarn uitliep. Wijlen Jhr. Mr. B. M. de Jonge van Ellemeet heeft in zijn uitvoerig artikel „Uit de Geschiedenis van het Kapittel van St. Jan“²⁾ deze materie eveneens ter sprake gebracht.

Hij noemt onder de bezittingen der instelling o.m. het Hof van Balgoye³⁾, dat van Dolre bij Wageningen gedeeltelijk de Vuursche, lenen, tinsen, enz. en maakte tevens melding van een overeenkomst tussen de Proost enerzijds en Deken met Kapittel anderzijds, waarbij in 1474 een aantal goederen en inkomsten in eigen administratie aan de laatstgenoemde partij werden overgeleverd. Zoveel is zeker overigens, dat in de twee staten, daterende van 1658 en 1708 welke officiële opsommingen bevatten van de rechten, die aan de Proost van St. Jan toekwamen, die ten aanzien van de Vuursche geheel ontbraken⁴⁾.

Ofschoon de bestaande literatuur ons ten deze dus uitvoerig inlicht, blijkt niettemin uit de hierna af te schrijven brief, dat Deken en Kapittel van St. Jan in het beheer van hun bezittingen aan de Vuursche omstreeks het midden der XVIe eeuw volstrekt niet vrij van moeilijkheden waren. De brief, waarvan de herkomst mij onbekend is, bestaat uit één blad perkament, maat 26 bij 12½ cm, waarvan het afhangende zegel verloren is geraakt; op de staart zijn geringe resten van rode was even herkenbaar. Deken en Kapittel verzekerden in het charter, dat zij, gemachtigd door een plakkaat van de Keizer op 9 mei 1541 te Gent verleend, aan twee met name genoemde personen opdracht gaven om rechtsmiddelen in diverse zin toe te passen tegen personen die aan de Vuursche de verordeningen des Keizers overtreden mochten.

De acte, die ultimo januari 1544 van deken en kapittel is uitgegaan - deken was destijds Thomas van Nijkerken, die in 1556 zou overlijden - luidt letterlijk aldus:

Wij deken ende capittel vanden kerkcke sant Jans Tutrecht doen condt allen luijden dat wij volcomen macht ende bevelde gegeven hebben ende geuen mijts deszen onsen brieue Jacob van Aken ende Gosen Henrichs den Bick ende

elcx van hem bezonder, omme van onser wege ende tot onsen naem te mogen vange besetten ende becomeren op onse goeden ende heerlicheijt van der Vuurse allen den ghenen die zij bevynnen ouer te treden ende te mesbruycken tinhouden der brieue van plaacaet van date tot Ghent den negenden daich van Meije anno XV een en veertich ons bij Keijserlijke Maiesteit onse alre goiden heere van onse goederen ende heerlicheden vander Vuurse voern. gegont ende verleent aldusdanige hoire gevangen besating ende becaminge te leueren te vervorderen ende te werck te leggen, tot zulcken plaetsen ende in allen manieren als der voersz onse brieuen van plaacaet des permeterende zijn lonende van weerden te houden ende onverbreecklick nae ingaen alles gheens Jacob en Gosen voern. ende elcx van hemluyden voer dander van dese hier in enichsins gedaen mach hebben off nu voert aen noch doende zal doen den ouer ende tzelve tot onse wederroepen. Allet zonder arch ende list. In kennisse der waerheut hebben wij ons capittelzegel hier onder aen desen brief doen hangen. Gegeuen int jaer ons heeren XVc vijer ende veertich opte lesten dach in januario.

Ja: de Nouaporta scripsit.

(in dorso: A°. 1544 Commissie voor Jacob van Aecken und Gosen Hendrixen den Bick van weegen de deecken ende capittel van St. Jans om alle desen delinquanten opden Vuers te mogen apprehenderen.)

Alkmaar

J. Belonje

1) „Hedendaagsche Historie, of Tegenwoordige Staat. Utrecht“, Amsterdam 1772, XXI, bldz. 273, waar vermeld wordt, dat de heerlijkheid destijds leenroerig was aan het grafelijke Huis van Buren.

2) Jaarboekje van „Oud-Utrecht“ 1935, bldz. 29-52; id. 1954, bldz. 49 evv; zie ook „Batavia Sacra“ Bruxellis 1714, p. 114; Teg. Staat Utrecht XXI als boven; I. de Beka „Chronica“, Utrecht 1643 p. 118, 231, 234, 314.

3) In het Rijk van Nijmegen; vgl. bldz. 53/4 A. J. van der Aa „Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden“, II, Gorinchem 1840.

4) Mr. Johan van de Water (de griffier) „Groot Placaatboek der Staten 's Lands van Utrecht“ I, Utrecht 1729, bldz. 236 evv. en 750/1.